

همراه دشتیاری در مسیر توسعه آموزشی

(دوره دبستان)

ثریا حبیبی

مدیر پروژه دبستان و عضو کارگروه آموزش انجمن حامی

الهام مراد

عضو کارگروه آموزش انجمن حامی

عکس: نگین محمی فرد / اصفهان

مناطق محروم ایران است. انجمن حامی علاوه بر ساختن مدارس در این بخش‌ها از سال ۹۲ دست در کار اجرای پروژه آموزش به صورت مستمر در دشتیاری بوده است. این پروژه شامل دو بخش آموزش پایه (دبستان) و دبیرستان است. در بخش آموزش دبیرستان، آموزش دروس پایه و کلاس کنکور، مشاوره و هدایت تحصیلی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تا کنون در دستور کار گروه آموزش بوده است. در بخش دبستان، دو رویکرد آموزش سواد پایه به دانش‌آموزان و آموزش به معلمان برای تدریس خلاقانه و استفاده از ظرفیت‌های بومی در تدریس پیگیری شده است. در این نوشته، تجربه آموزش معلمان دبستان بررسی خواهد شد.

آغاز کار...

در سال ۹۲ به واسطه مدارس که تا آن زمان انجمن حامی در دشتیاری ساخته بود، گروه پشتیبانی انجمن سفرهایی دوره‌ای

دشتیاری یکی از بخش‌های شهرستان چابهار است که در جنوب شرقی استان سیستان و بلوچستان و در مرز مشترک ایران و پاکستان واقع شده است. طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت این بخش حدود ۸۰ هزار نفر اعلام شده است. از جمله دهستان‌های این بخش، باهوکلان، سندمیرتوبان و نگور تنها منطقه شهری آن محسوب می‌شود که هر یک ده‌ها آبادی را در بر می‌گیرد.

بخش پلان با ۳۳ هزار نفر جمعیت و بخش مرکزی با ۱۷۰ هزار نفر نیز مناطق تحت پوشش اداره آموزش و پرورش دشتیاری هستند. این سه بخش از نظر توسعه‌یافتگی اقتصادی و سطح آموزش، امکانات آموزشی و ... از محروم‌ترین مناطق ایران به حساب می‌آیند.

انجمن حامی یک سازمان مردم نهاد با فعالیت‌های داوطلبانه در زمینه ساخت، بازسازی، توسعه و تجهیز فضاهای آموزشی و فرهنگی و همچنین نظارت و پشتیبانی و ارتقای دائم آن‌ها در

از جمله چالش‌های پیش‌رو در این مناطق، نقل و انتقال زیاد معلمان غیر بومی بود که در نتیجه آن، افراد حاضر در طرح ثابت نبودند و در هر مرحله، افرادی حذف و افراد جدیدی اضافه می‌شدند. همین امر عملاً از اثرگذاری مورد انتظار می‌کاست. در پایان سال ۹۳ گروه اجرایی به این نتیجه رسید که این گسترش برنامه در عمل به بهبود شرایط کمک بیشتری نمی‌کند و بهتر است رویکرد برنامه تغییر کند.

مخاطب کمتر و تمرکز بیشتر

در آغاز سال ۱۳۹۴ تفاهم‌نامه‌ای بین انجمن حامی و اداره آموزش و پرورش منطقه منعقد شد که طبق آن آموزش و پرورش تعدادی از معلمان را به گروه آموزش حامی معرفی کرد و گروه آموزش از بین این افراد، ۱۶ معلم با انگیزه و پر تلاش را برای آموزش‌های متمرکزتر برگزید. این آموزش‌ها عبارت بود از: آموزش‌های محتوایی و آموزش روش‌ها در حیطه‌های رفتار با کودک، هنر، سیستم‌های آموزشی، پروژه نویسی و انجام دادن فعالیت‌های پروژه‌محور با کودک. این آموزش‌ها هم جنبه نظری و هم عملی داشته‌اند.

در این مرحله، علاوه بر دوره‌هایی که در منطقه برگزار شد، معلمان بومی طی دوره‌های ویژه‌ای نیز در تهران تحت آموزش قرار گرفتند. سمیناری نیز با اجرای خود این افراد و با حضور اعضای از انجمن حامی و وزارت آموزش و پرورش برگزار شد که بازخوردهای مثبتی داشت. در این دوره ویژه و سمینار علاوه بر ۱۶ نفر معلمان انتخاب شده دشتیاری، دو نفر نیز از مدارس حامی از استان لرستان شرکت داشتند. گفتنی است که هنوز

برای بررسی وضعیت این مدارس به این منطقه داشت. در یکی از این سفرها، چند تن از اعضای انجمن با رویکرد بررسی وضعیت آموزشی و شناسایی نیازها با این گروه همراه شد. مسائلی از جمله دوزبانه بودن منطقه (معلمان و دانش‌آموزان)، نبود آموزش‌های مناسب برای معلمان، آشنا نبودن افراد با روش‌های آموزشی جدید، مواجهه نداشتن با سیستم‌های آموزشی جدیدی که در کشور در حال گسترش است، در این منطقه مشاهده می‌شد که ناشی از ناآگاهی معلمان، هم در بخش محتوایی دروس و هم در روش تدریس بود. در کنار این مسائل، مسئله نبود انگیزه در کل نظام آموزشی، پررنگ‌ترین معضلی بود که مشاهده می‌شد. بعد از این سفر، اولین برنامه‌ریزی‌ها برای آموزش به معلمان مدارس انجمن حامی انجام گرفت.

گسترش برنامه

بعد از گذشت مدتی از شروع برنامه به پیشنهاد اداره آموزش و پرورش دشتیاری، تصمیم بر این شد که آموزش‌ها نه فقط برای معلمان مدارس حامی بلکه برای کلیه معلمان زیر نظر این اداره برگزار شود. این پیشنهاد در ابتدا خوب به نظر می‌رسید اما نتیجه آن مورد انتظار نبود و با چالش‌های زیادی روبه‌رو شد که در ابتدای کار پیش‌بینی نمی‌شد.

مهم‌ترین نکته در مرحله پایداری پروژه این است که مراحل مختلف طرح از جمله برنامه‌ریزی، اجرا و حتی ارزیابی را خود معلمان بومی انجام می‌دهند

هم گزارش پیگیری فعالیت‌های این دو نفر در مدارس لرستان به گروه آموزش می‌رسد.

از ۱۶ معلم شرکت‌کننده در این دوره‌ها، پس از گذشت مراحل از طرح در نهایت فقط چهار نفر در برنامه باقی ماندند. افراد دیگر به عللی همچون بازنشستگی، نقل و انتقال بین مناطق یا بین دوره‌های تحصیلی درون منطقه و بعضی به دلایل شخصی از طرح خارج شدند. دو نفر از این افراد خارج شده از طرح با وجود انتقال به نیکشهر و لاشار فعالیت‌های خود را با جدیت ادامه دادند و هنوز در حال فعالیت‌اند.

بیان این نکته خالی از لطف نیست که گزارش‌هایی دربارهٔ افرادی که در ابتدا وارد طرح شده بودند و به دلایل مختلفی - که گفته شد - از این برنامه خارج شدند، به گروه آموزش رسیده است که نشان می‌دهد آن‌ها تحت تأثیر آموزش‌هایی که در دوره‌ها داشته‌اند، فعالیت‌های مستقلی را در مدارس خود ادامه داده‌اند.

دوران ارزیابی

از سال ۱۳۹۶ برنامه به این شکل پیگیری شد که افراد آموزش‌دیده در مدارس فعالیت کنند و فعالیت آن‌ها توسط گروه آموزش حامی ارزیابی شود و در هر مرحله تحت آموزش‌های تکمیلی قرار گیرند.

در این مرحله، برخی ارزیابی‌ها از حد انتظار گروه پایین‌تر بود و بررسی‌ها نشان می‌داد که تعدد وظایف محول شده به افراد، مانع بازدهی مناسب می‌شود. «خواندن و نوشتن» در این مرحله و مرحلهٔ بعدی «بسیار عالی» ارزیابی شد؛ تمامی مدارس

تحت پوشش به حد قابل قبول رسیده بودند اما در زمینهٔ ریاضی و علوم ضعیف و بسیار ضعیف بودند.

به‌سوی پایداری

در سال ۱۳۹۷ پروژه وارد مرحلهٔ پایداری شد؛ به این معنا که باتوجه به اینکه آموزش‌ها به حد کافی رسیده بودند، پروژه‌هایی در زمینهٔ «خواندن و نوشتن» و «ریاضی» و «علوم» نوشته شد و به کمک ادارهٔ آموزش و پرورش تغییراتی روی آن‌ها اعمال گردید. پروژهٔ پایداری هم اکنون در دو بخش در حال اجراست: بخش اول، ریاضی است احتمال دارد علوم هم طی برنامه به آن اضافه شود، و بخش دیگر «خواندن و نوشتن».

طرحی که با نظر ادارهٔ کل دچار تغییراتی شد و هم اکنون در حال اجراست، به این شکل است که در بخش ریاضی و علوم یکی از معلمان آموزش‌دیده به نام «آدم پاینده» در بخش آموزش ادارهٔ آموزش و پرورش به کار گرفته شده است تا در روزهای پنجشنبه ریاضی را پایه به پایه و هر هفته به یک پایه به معلمان مناطق آموزش می‌دهد. او در طول هفته نیز به مدرسی که معلمان آن‌ها را آموزش داده است سرکشی می‌کند و ضمن ارزیابی فعالیت آن‌ها، گزارشی از این فعالیت‌ها، هم به ادارهٔ آموزش و پرورش و هم به گروه آموزش حامی ارائه می‌دهد. در بخش خواندن و نوشتن، طرحی با همکاری سه نفر دیگر از معلمان آموزش‌دیده به نام‌های «عظیم شه بخش»، «اسماعیل باهک» و «خدا بخش ختار» نوشته شده که در حال اجراست. در هر مرحله از این طرح، حدود ۵۰ معلم از چند مدرسه انتخاب خواهند شد و طی چهار هفته و در هر هفته در دو کارگاه خواندن و نوشتن تحت آموزش این سه نفر قرار خواهند گرفت.

پیش‌بینی می‌شود که در این طرح تا پایان اسفند ماه ۱۵۰ تا ۲۰۰ معلم مورد آموزش قرار گرفته باشند که این اتفاق می‌تواند تحولی بزرگ در زمینهٔ خواندن و نوشتن در منطقه باشد.

مهم‌ترین نکته در مرحلهٔ پایداری پروژه این است که مراحل مختلف طرح از جمله برنامه‌ریزی، اجرا و حتی ارزیابی را خود معلمان بومی انجام می‌دهند و فقط چند ارزیابی سالیانه برای کسب اطمینان از پایدار ماندن طرح را گروه آموزش انجمن حامی انجام خواهد داد.

از جمله تجارب جالب توجه این برنامه افرادی بودند که در مراحل از طرح جدا شدند اما با مشاهدهٔ فعالیت دیگر اعضا و پیشرفت طرح مجدداً مشتاق به فعالیت شدند و با درخواست خودشان در ادامهٔ طرح قرار گرفتند. امیدواریم این موضوع دربارهٔ دیگر افراد جدا شده از طرح نیز تکرار شود.

در مراحل مختلف طرح دوری راه، اختلاف زبان و تفاوت درک ما و گروه مخاطب از زبان و حتی درک متفاوت از زمان، چالش‌هایی بودند که همواره با آن‌ها روبه‌رو بودیم و در بسیاری مواقع باعث شد که کار سخت‌تر از حد مورد انتظار باشد.

